

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง หลักนิติธรรมกับการแต่งตั้งโยกย้ายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จัดทำโดย พล.ต.อ. ดร.สุรเชษฐ์ หักพาล
รหัส ๖๕๑๐๔๔

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับการแต่งตั้งโยกย้ายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

พลตำรวจเอก ดร.สุรเชษฐ์ หักพาล^๑

บทนำ

องค์กรตำรวจประเทศไทยเดิมใช้ชื่อ กรมตำรวจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนองค์กร เป็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี^๒ ภาระหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ คือ การบังคับใช้กฎหมายต่อประชาชนเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรมตลอดจนการสร้างความสงบสุขเรียบร้อยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประเทศซึ่งถือว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอย่างมีประสิทธิภาพนี่ยังเป็นการธำรงรักษาหลักนิติธรรมซึ่งเป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจอันอาจจะมาซึ่งความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งที่ผ่านมาเราจะเห็นว่าข้าราชการตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทนต่อความยากลำบากและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อประชาชนทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องการสร้างขวัญกำลังใจให้กับข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานทุกระดับชั้นตลอดจนสร้างความก้าวหน้าในอาชีพการทำงานของข้าราชการตำรวจ ด้วยการพิจารณาความดีความชอบแก่ข้าราชการตำรวจตามความเหมาะสมทุกคน หรือแม้กระทั่งการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายที่เป็นธรรมโดยการยึดหลักการคัดเลือกหรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจเพื่อดำรงตำแหน่งต่าง ๆ นั้นให้คำนึงถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลทุกข์สุขของราษฎรเป็นสิ่งสำคัญ โดยยึดหลักการที่ว่าทุกพื้นที่ในราชอาณาจักรไทยจำเป็นที่ข้าราชการตำรวจมีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติราชการทั้งสิ้น จึงให้ผู้มีอำนาจสามารถดำเนินการคัดเลือกหรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจไปดำรงตำแหน่งในลักษณะงานหรือพื้นที่อื่นที่ต่างจากเดิมได้ เพื่อให้ข้าราชการตำรวจเกิดการเรียนรู้การทำงานรอบด้าน หรือพื้นที่ที่หลากหลายอันจะเกิดประโยชน์ต่อทางราชการ^๓ ทั้งนี้การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจควรคำนึงถึงหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ^๔ ซึ่งหลักนิติธรรมอันจะนำมาซึ่งความบริสุทธิ์ ยุติธรรมและความโปร่งใสเป็นกลางสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้จากการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจวาระประจำปีทุก ๆ ปีที่ผ่านมาทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติกลับได้รับเรื่องร้องเรียนจากข้าราชการตำรวจในช่องทางต่าง ๆ ทั้งด้านความไม่เป็นธรรม บางรายท้อแท้ถึงกับลาออกจากการรับราชการตำรวจกับความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ นานา หรือแม้กระทั่งประชาชนทั่วไปยังมีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เป็นธรรมใช้เส้นสายพวกพ้องหรือระบบอุปถัมภ์หรืออาจถูกกลั่นแกล้งซึ่งมีผลจากการไม่สนองตอบตามนโยบายที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายของผู้บังคับบัญชาหรือนักการเมือง เป็นต้น ซึ่งข้าราชการตำรวจส่วนใหญ่ก็มีความเชื่อเช่นนั้นว่ามี

^๑ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๕ ตอนที่ ๗๓ ก หน้า ๑๕ วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๑ พระราชกฤษฎีกา โอนกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑

^๓ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๓ ก หน้า ๑๐ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑ กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๖๑

^๔ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๑(๒) และมาตรา ๗๗ และมติ กฎ ก.ตร. ในการประชุมครั้งที่ (๖/๒๕๕๑) เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ระบบอุปถัมภ์เกิดขึ้นจริง^๕ ทั้งนี้หากปัญหาเหล่านี้ปล่อยไว้นานเกินไปจะทำให้ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติเสื่อมเสียชื่อเสียงหลายด้านรวมทั้งด้านการบริหารกำลังพลและข้าราชการตำรวจเสียขวัญและกำลังใจมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ข้าราชการตำรวจทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงแก้ปัญหาด้วยการสร้างระบบคุณธรรมของการเลื่อนตำแหน่งและแต่งตั้งโยกย้ายจากหลักการต่าง ๆ ให้มากขึ้น ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักอาวุโส หลักความรู้ความสามารถ หลักความเสมอภาค โดยการวางกรอบกติกาด้วยความรอบคอบ อีกทั้งยังมีการกำชับให้ผู้บังคับบัญชาทุกหน่วยงานไปหาข้อมูลและข้อเท็จจริงกับกำลังพลในสังกัด รวมถึงรายละเอียดของปัญหาแต่ละบุคคลแล้วให้เสนอมารวมลำดับชั้นเพื่อจะได้นำไปหาแนวทางแก้ไขทำให้เกิดขวัญกำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ดังนั้นทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงต้องดำเนินการแต่งตั้งโยกย้ายด้วยความละเอียดรอบคอบตามหลักนิติธรรมและคุณธรรม รวมทั้งต้องเป็นไปตามกฎ ก.ตร.^๖ และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องหากข้าราชการตำรวจเห็นว่าไม่เป็นธรรมในการแต่งตั้งโยกย้าย ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพิ่มช่องทางฎะเบียบให้ร้องทุกข์ต่อ ก.ตร. พร้อมทั้งจะนำมาพิจารณาความเป็นธรรมให้เกิดความโปร่งใส เพื่อให้ข้าราชการตำรวจจะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มกำลังความสามารถเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของพี่น้องประชาชนต่อไป

ความหมายของหลักนิติธรรม(Rule of Law)

คำว่า หลักนิติธรรม มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Rule of Law ซึ่งมีผู้ให้คำแปลไว้หลากหลาย อาทิ หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย^๗ หลักการปกครองด้วยกฎหมาย^๘ หลักแห่งกฎหมาย^๙ หลักกฎหมาย^{๑๐} กฎของกฎหมาย^{๑๑} หลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย^{๑๒} หลักความยุติธรรมตามกฎหมาย^{๑๓} หลักธรรม^{๑๔} หลักธรรมแห่งกฎหมายหรือนิติปรัชญา^{๑๕} ธรรมะแห่งกฎหมาย^{๑๖} นิติสดมภ์ ฯลฯ แต่คำแปลที่ได้รับความนิยมและใช้กันแพร่หลายโดยทั่วไปคือคำว่า หลักนิติธรรม

^๕ ดร. สมิตพันธ์ ๒๕๓๕. “แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรกลางบริหารงานบุคคลตำรวจ” เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ

^๖ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ๒๕๔๔. แผนนโยบายและทิศทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. พ.ศ. ๒๕๔๔. การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจสัญญาบัตร. กรุงเทพมหานคร

^๗ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หน้า ๕๘๗ และประยูร กาญจนกุล, “หลักนิติธรรมไทย” ใน เอกบุณย วงศ์สวัสดิ์ กุล. หลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓) หน้า ๑๔๐.

^๘ อุกฤษ มงคลนาวิน. “หลักนิติธรรมกับสภาพสังคมประเทศไทย” (บทสัมภาษณ์) จุลนิติปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕) หน้า ๓

^๙ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ “กฎหมายปกครองตามทัศนะของอังกฤษ (ต่อ)” วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๓ ตอนที่ ๑ (เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗) หน้า ๒

^{๑๐} เสนาะ เอกพจน์. “The Rule of Law” ดุลพาท ปีที่ ๘ เล่มที่ ๙ (กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔) หน้า ๙๘๒-๑๐๐๓

^{๑๑} สิงห์หนองจอก. “นิติธรรม (๑)” หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน และ <http://www.siamrath.co.th/web/?q=นิติธรรม-1> และโปรดดู คำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (ท่านธานีศ เกศพิทักษ์) ในคดียุบพรรคไทยรักไทย คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๓-๕/๒๕๕๐

^{๑๒} สุด สุตรา “เปรียบเทียบวงการกฎหมายค่ายตะวันตกกับค่ายตะวันออก” ดุลพาท เล่ม ๑๑ ปีที่ ๗ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓) หน้า ๑๔๐๘

^{๑๓} ถาวร โพธิ์ทอง. “การประชุมสันติภาพของโลกโดยทางกฎหมาย” วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่ม ๑ ตอนที่ ๒ (กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒) หน้า ๑๙๑

^{๑๔} วิกรม เมลาพันธ์. “อัยการในเมืองอังกฤษ” ดุลพาท เล่ม ๑๒ ปีที่ ๒ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘) หน้า ๘๕

^{๑๕} ศิริ วิเศษธรรม อัครพันธ์. “The rule of law” ดุลพาท เล่ม ๑๐ ปีที่ ๘ (ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔) หน้า ๑๑๒๓

อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกระหว่างสมัยคลาสสิกกรีกโบราณที่มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ๓๘๔ ถึงปี ๓๒๒ ก่อนคริสตศักราช กล่าวว่า ตามแนวคิดของชาวตะวันตก “หลักนิติธรรม” (Rule of Law) คือ การปกครองที่ดีควรมีการบังคับใช้กฎหมายสูงสุดที่เท่าเทียมกันซึ่งจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ตลอดจนรัฐบาลและสถาบันทุกสถาบันในชาติต้องมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันต่อหน้ากฎหมาย ด้วยความเป็นธรรมโปร่งใสและยุติธรรม^{๑๘๘}

หลักนิติธรรม มีแนวคิดที่มีรากฐานมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ (Common Law) ที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๘๕ นักกฎหมายชาวอังกฤษ Professor A.V. Dicey ได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก ๖ ข้อดังนี้^{๑๘๙}

๑. หลักกฎหมายสูงสุด การที่บุคคลใดจะถูกลงโทษได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นกระทำความผิดตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่จะนำมาใช้ลงโทษได้นั้น จะต้องถูกตราขึ้นก่อนที่จะมีการกระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดจะต้องถูกฟ้องร้องให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้พิจารณาพิพากษา

๒. หลักความเสมอภาค กล่าวคือ ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน เป็นกรณีบุคคลทุกคนในประเทศจะมีความเท่าเทียมกัน เสมอภาคกัน ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมียศถาบรรดาศักดิ์เป็นนักการเมือง เป็นข้าราชการ เป็นนักธุรกิจ หรือเป็นประชาชนบุคคลทั่วไป ต้องไม่มีสิทธิพิเศษจากกฎหมาย หรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และจะละเมิดกฎหมายมิได้ หากมีการกระทำความผิดเรื่องเดียวกัน จะต้องถูกพิจารณาและถูกลงโทษภายใต้กฎหมายเดียวกันโดยมาตรฐานอย่างเดียวกัน และแม้แต่ราชวงศ์ก็จะต้องถูกฟ้องในคดีหรือความผิดที่เกี่ยวกับสัญญาได้

๓. หลักสิทธิและเสรีภาพในความเป็นมนุษย์บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมายโดยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้อยู่แต่เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่ยังคงปรากฏอยู่ในกฎหมายจารีตประเพณีอีกด้วย และหากเกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลใดจากการที่มีผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย บุคคลผู้นั้นจะต้องได้รับการเยียวยาในทันที

๔. หลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้พิพากษาเพราะองค์กรตุลาการเป็นกลไกสำคัญในการอำนวยความยุติธรรมขั้นสุดท้าย จึงต้องความเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงทั้งจากฝ่ายบริหาร

^{๑๘๖} จรัญ ภักดีธนากุล, เอกสารถอดเทปการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ศาลรัฐธรรมนูญกับการดำรงหลักนิติธรรม” โดยนายจรัญ ภักดีธนากุล ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวาระครบรอบ ๑๔ ปี ศาลรัฐธรรมนูญ วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๓ ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพฯ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘ พ.ศ. ๒๕๕๕ (เอกสารอัดสำเนา) หน้า ๓

^{๑๘๗} จักรูญ เจริญกุล, “The Rule of law” ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๙ เล่ม ๑ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕) หน้า ๖๐-๖๖ คำว่า The Rule of Law กำเนิดและพัฒนาขึ้นครั้งแรกในราวศตวรรษที่ ๑๓ ในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่อยู่ในระบบกฎหมาย Civil Law รายละเอียดโปรดดู Albert V. Dicey, Introduction to the study of the Law of the Constitution. (London: MacMillan, 1959) pp.188-203. และ เสนาะ เอกพจน์. อ่างแล้วเชิงอรธที่ ๗. หน้า ๘๘๒-๑๐๐๓

^{๑๘๘} เสถียร เศรษฐสิทธิ์, เอกสารวิชาการส่วนบุคคล (Individual Study), หลักนิติธรรมกับธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการบริษัทมหาชน ในตลาดหลักทรัพย์

http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/read.php?bibid=11467&cat=4&TYP=4&file=IS4R_590445PDF.

^{๑๘๙} คมสัน สุขมาก, ๒๕๕๙, หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน, วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, หน้า ๓๗

ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือแม้แต่ฝ่ายตุลาการด้วยตนเอง อีกทั้งผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาคดีด้วยใจที่เป็นกลาง โดยปราศจากอคติใด ๆ

๕. หลักการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กฎหมายที่กำหนดไว้เป็นกรณีที่ต้องครครของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดให้ไว้เท่านั้นโดยไม่สามารถใช้อำนาจที่เกินไปกว่าขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๖. หลักกฎหมายที่ต้องไม่มีการยกเว้นความผิดให้แก่การกระทำในอนาคต เป็นกรณีที่ไม่สามารถจะออกกฎหมายเพื่อรองรับให้มีการยกเว้นการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้เพื่อเป็นการป้องกันผู้มีอำนาจที่อาจฉ้อฉลโดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันตัวเองจากการกระทำความผิดของตนในภายภาคหน้าจากแนวคิดดังกล่าว จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักการที่เป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม”^{๒๐}

หลักนิติธรรม Friedrich August Hayek กล่าวไว้ในหนังสือคลาสสิกของท่านชื่อว่า The Road to Serfdom ว่า “การกระทำทุกอย่างการกระทำของภาครัฐจะต้องมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและต้องมีการประกาศให้ทราบล่วงหน้าและจะต้องคาดการณ์ให้แน่ชัดได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้อำนาจบังคับสถานการณ์ให้เป็นไปตามแผน”^{๒๑} และในหนังสืออีกเล่มชื่อว่า The Constitution of Liberty ได้อธิบายว่ามีรากฐานมาจากคำว่า Isonomia แปลว่า ความเท่าเทียมกันต่อกฎหมายแก่บุคคลทุกคน (equality of laws to all manner of person)^{๒๒}

หลักนิติธรรม Jennings กล่าวไว้ว่า การจำกัดอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ยกเว้นอำนาจของรัฐสภาในทางนิติบัญญัติหรือบุคคลที่กระทำในนามของรัฐและใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามกฎหมายหลักความเสมอภาคต่อกฎหมายห้ามมิให้เลือกปฏิบัติ^{๒๓}

หลักนิติธรรมแนวคิดในในประเทศไทย

หลักนิติธรรมในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า “นิติธรรม” ไว้ว่า “นิติธรรม (กฎ) น. หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (rule of law)” ซึ่งหลักนิติธรรมถือเป็นหลักพื้นฐานทางด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรมไม่ได้ ทั้งนี้หลักนิติธรรมจะถูกล่วงละเมิดไม่ได้หากเราใช้บังคับไม่ได้เท่ากับเราฝ่าฝืนหลักนิติธรรมทั้งนี้สาระสำคัญของหลักนิติธรรมคือความเป็นอิสระของผู้พิพากษา และกฎหมายจะไม่มีผลย้อนหลัง กฎหมายมีการประกาศให้ประชาชนรู้โดยทั่วกันซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐจะใช้อำนาจภายใต้การใช้อำนาจโดยกฎหมาย ซึ่งหลักนิติธรรมจะช่วยป้องกันไม่ให้กฎหมายต้องตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ และเป็นหลักที่ใช้กำกับดูแลสามารถตรวจสอบได้

^{๒๐} ถวิลวดี บุรีกุล, “ธรรมภิบาล : หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่” ใน วารสารสถาบันพระปกเกล้า, เล่มที่ ๒, (๒๕๔๖)

^{๒๑} Friedrich August Hayek. The Road to Serfdom. Great Britain:Routledge, 2001, pp. 75-76

^{๒๒} Friedrich August Hayek. The Constitution of Liberty. Great Britain: Routledge, 2006, p. 144 12 Ibid. pp. 182-185

^{๒๓} Jennings. The Law and the Constitution. University of London Press, 5th ED 1959, pp 47-51, pp. 91-3

หลักนิติธรรม ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร กล่าวว่าหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษยชนทุกแห่งทุกมุมรัฐต้องให้ความอารักขาคคุ้มครองมนุษยชนให้พ้นจากลัทธิตหารราช หากมีข้อพิพาทใดๆ เกิดขึ้นไม่ว่ารัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับเอกชนศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดและยุติธรรม ตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม^{๒๔} และแนวคิดที่ใกล้เคียงกับหลักนิติธรรม ก็คือ หลักธรรมาภิบาล หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน การมีสำนึกรับผิดชอบต่อ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพประสิทธิผล และความเสมอภาคเท่าเทียมกันสำหรับประเทศไทยแล้วหลักการที่เหมาะสมว่าด้วยเรื่องระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีและพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ. ๒๕๔๖^{๒๕}

หลักนิติธรรม นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ ปลัดกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า หลักนิติธรรม หรือ Rule of Law คือการใช้อำนาจรัฐด้วยความชอบธรรม และเป็นหัวใจพื้นฐานของการนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม ซึ่งการที่สังคมในภาพรวมยังไม่มี ความสงบสุขหรือเกิดความเหลื่อมล้ำในด้านต่าง ๆ ขึ้น

บทบาทหน้าที่ของตำรวจไทย

ตำรวจตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ มีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย^{๒๖} ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๔๗๘คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน และมีอำนาจการจับกุมผู้กระทำความผิดคดีอาญาและตรวจค้นในที่สาธารณะควบคุมตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกจับไว้ได้ตามกำหนด เวลาที่บัญญัติไว้ หรือแม้แต่ตรวจค้นที่อยู่อาศัยอันเป็นที่รื้อฐาน ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในกฎหมายทั้งนั้นนอกจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปอย่างเข้มแข็งแล้วนั้นยังมีการจัดอบรมเตรียมความพร้อมในหลายด้านและยังมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพเพื่อสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้บังคับใช้กฎหมายที่ดีซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติกมิชอบของข้าราชการตำรวจ

หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓๖วรรค ๒ กล่าวว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวมทั้งนี้เดิมมีข้อถกเถียงกันว่าเราจะใช้คำว่า หลักนิติธรรมหรือ หลักนิติรัฐ ความหมาย

^{๒๔} ธาณินทร์ กรัยวิเชียร. หลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท ขอนทิพย์ ๕๐ จำกัด, ๒๕๕๒, หน้า ๗

^{๒๕} หยุดแสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๗

^{๒๖} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

ของหลักนิติรัฐคือ หลักการปกครองโดยกฎหมายที่มาจากภาษาอังกฤษว่า “The Rule of Law” และมีคำแปลในภาษาเยอรมันว่า “Rechtsstaat” ทั้งนี้หากอธิบายคำว่า “The Rule of Law” จะใช้คำว่า “หลักนิติธรรม” เพราะว่า “หลักนิติรัฐ” หรือ “Rechtsstaat” นั้นมีคำแปลภาษาอังกฤษว่า “Legal State”^{๒๗}

มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย^{๒๘}

หลักนิติธรรมกับการแต่งตั้งโยกย้ายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตาม พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ลักษณะ ๕ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจ มาตรา ๓๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๘๘/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติได้บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๓๐ ให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.ตร.” ประกอบด้วย

- (๑) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการข้าราชการตำรวจ
- (๒) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นรองประธานกรรมการข้าราชการตำรวจ
- (๓) เลขาธิการ ก.พ. จเรตำรวจแห่งชาติ และรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นกรรมการข้าราชการตำรวจโดยตำแหน่ง
- (๔) กรรมการข้าราชการตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาจำนวนสองคน ให้ผู้บัญชาการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นเลขานุการ และรองผู้บัญชาการสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๓๑ ให้ ก.ตร. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและมาตรฐานการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจและจัดระบบราชการตำรวจ รวมตลอดทั้งการอบรมและพัฒนาข้าราชการตำรวจ ในการนี้หาก ก.ต.ช. ได้กำหนดระเบียบแบบแผนและนโยบายไว้เป็นการทั่วไป การกำหนดในเรื่องดังกล่าวของ ก.ตร. ต้องสอดคล้องกับระเบียบแบบแผนและนโยบายของ ก.ต.ช. และให้ ก.ตร. แจ้งการดำเนินการนั้นให้ ก.ต.ช. ทราบด้วย
- (๒) ออกกฎ ก.ตร. ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

^{๒๗} มนตรีสุพรรณ, บทความวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐), หน้า ๔๔-๔๕

^{๒๘} ธานินทร์ กรวยวิเชียร. หลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท ชวนพิมพ์ ๕๐ จำกัด, ๒๕๕๒, หน้า ๑๘-๒๓

- (๓) กำกับดูแล ตรวจสอบ และแนะนำ เพื่อให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติรายงานเกี่ยวกับการสอบ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนชั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการและการปฏิบัติการอื่นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้
- (๔) รายงานคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาปรับปรุงเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินเพิ่ม ค่าครองชีพ สวัสดิการ หรือประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับข้าราชการตำรวจให้เหมาะสม
- (๕) กำหนดชั้นยศที่ควรบรรจุแต่งตั้งและอัตราเงินเดือนที่ควรได้รับสำหรับวุฒิปริญญาหรือประกาศนียบัตรต่าง ๆ
- (๖) กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้
- (๗) พิจารณานุมัติแก้ไขทะเบียนประวัติเกี่ยวกับวันเดือนปีเกิด และการควบคุมเกษียณอายุของข้าราชการตำรวจ
- (๘) ในกรณีที่พิจารณาเห็นว่าการปฏิบัติการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีมติสั่งการให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติปฏิบัติการให้ถูกต้องเหมาะสม ถ้าสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ปฏิบัติตามมติดังกล่าวให้รายงานต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและสั่งการต่อไป
- (๙) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่ ก.ตร. มอบหมาย
- (๑๐) ปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในมาตราอื่นแห่งพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น
- กฎ ก.ตร. เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้เมื่อพิจารณาตาม มาตรา ๓๐ และ ๓๑ แล้ว จะเห็นได้ว่า ก.ตร.มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล คือ กำหนดนโยบายและมาตรฐานการ บริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจ จัดระบบราชการตำรวจ การแต่งตั้งโยกย้าย อบรมพัฒนาข้าราชการตำรวจ ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือมีมติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจเครื่องมือในการบริหารของ ก.ตร.คือการออกกฎ ก.ตร.มาแก้ไขการบริหารให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการยกเลิก หรือ เพิ่มเติมกฎระเบียบข้อบังคับ หรืออาจกำหนดขึ้นมาใหม่เพื่อปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้น เช่น กฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๖๑ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้
๑. การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับข้าราชการตำรวจเพื่อเป็นหลักในการบริหารงานตำรวจ มีการกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ของตำรวจไว้ชัดเจน
 ๒. การกำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติแบ่งส่วนราชการเป็นสำนักงานบัญชาการตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการเพื่อกระจายอำนาจไปยังกองบัญชาการมากขึ้น
 ๓. กำหนดกรอบระยะเวลาการแต่งตั้งโยกย้ายอย่างชัดเจนและเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถไปดำรงตำแหน่งงานพื้นที่อื่นที่ต่างไปจากเดิมได้เพื่อให้ข้าราชการตำรวจเกิดการเรียนรู้ การทำงานรอบด้าน หรือในพื้นที่ที่หลากหลายอันจะเกิดประโยชน์ต่อทางราชการ ตลอดจนให้มีการจัดทำบัญชีรายชื่อลำดับอาวุโสจำนวนร้อยละสามสิบสามของจำนวนตำแหน่งว่างของข้าราชการตำรวจในสังกัดเพื่อสนับสนุนให้มีการขึ้นตำแหน่งและยังเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ

๔. การกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกหรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ เช่นการคัดเลือกหรือแต่งตั้งข้าราชการตำรวจเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นตั้งแต่ระดับจเรตำรวจแห่งชาติและรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ลงมาถึงระดับสารวัตร ให้ผู้มีอำนาจพิจารณาจากผู้ที่มิคุณสมบัติดังต่อไปนี้ระดับตำแหน่ง ยศระยะเวลา การดำรงตำแหน่งในแต่ละระดับไม่น้อยกว่าผู้ช่วย ผบ.ตร. เลื่อนเป็น จตช. และรอง ผบ.ตร.พล.ต.ท. ๑ ปี ผบช. เลื่อนเป็น ผู้ช่วย ผบ.ตร. พล.ต.ท. ๑ ปี รอง ผบช. เลื่อนเป็น ผบช. พล.ต.ต. ๑ ปี ผบก. เลื่อนเป็น รองผบช. พล.ต.ต. ๒ ปีรอง ผบก. เลื่อนเป็น ผบก. พ.ต.อ. ซึ่งได้รับอัตราเงินเดือน พ.ต.อ.(พิเศษ) ๕ ปี และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์การเลื่อนยศเป็น พล.ต.ต. ผกก. เลื่อนเป็นรอง ผบก. พ.ต.อ. ๕ ปี รอง ผกก. เลื่อนเป็น ผกก. พ.ต.ท. ๔ ปี สว. เลื่อนเป็น รอง ผกก. พ.ต.ท. ๖ ปี รอง สว. เลื่อนเป็น สว. ร.ต.อ. ๘ ปี เป็นต้น

ซึ่งทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้พยายามวางหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้งโยกย้าย ตามกฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๖๑ อย่างรอบคอบและเป็นธรรมให้แก่ข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้น เพื่อลดข้อร้องเรียนในเรื่องของความไม่เป็นธรรมและจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ โดยมีข้อดีดังนี้

๑.การแต่งตั้งโยกย้ายโดยใช้หลักความเสมอภาค (Equality of Opportunity) บางครั้งอาจจำกัดในหลายเรื่องเช่น ทางด้านกายภาพไม่ว่าจะเป็นรูปร่าง อายุ (บางครั้ง รูปร่าง และอายุ ก็เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน เช่นงานสายตรวจ เป็นต้น) สถานภาพทางเพศ (เพศหญิงอาจจะไม่เหมาะกับบางหน่วยงานที่ต้องฝึกหนัก) ซึ่งสภาพงานอาจทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่

๒.การแต่งตั้งโยกย้ายโดยใช้หลักความรู้ความสามารถ (The Rule Of Competency) ควบคู่กับการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งการแต่งตั้งอาจใช้ความสามารถอย่างเดียวไม่เพียงพอเพราะการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำงานเก่งแต่ไม่ได้หมายความว่ามีความรู้คุณธรรม ดังนั้นจึงมีคำขวัญที่ว่า“ความรู้คู่คุณธรรม”ซึ่งการประเมินวิธีนี้จะเกิดการแข่งขัน และกลั่นแกล้งกันได้หรือแม้กระทั่งทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กรได้เราจึงต้องใช้ความระมัดระวัง

๓. การยึดหลักอาชีพที่มั่นคงซึ่งในระบบข้าราชการชั้นผู้น้อยถ้าไม่จำเป็นจะไม่โยกย้ายสับเปลี่ยนหมุนเวียน ซึ่งบางครั้งตำรวจอยู่ในพื้นที่นานๆ อาจมีส่วนรู้เห็นกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นได้ไม่ว่าจะเป็น การค้าประเวณี, แรงงานเถื่อน, หวยใต้ดิน, การพนัน, ยาเสพติด เป็นต้น

๔. หลักความเป็นกลางซึ่งข้าราชการทุกคนจะต้องมีความเป็นกลางจะเข้าข้างหนึ่งข้างใดทางฝ่ายการเมืองไม่ได้

อย่างไรก็ดี ตามกฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๖๑ หากพิจารณาตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) ยังมีบางประเด็นที่ขัดต่อหลักนิติธรรม ซึ่งอาจต้องมีการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไปดังนี้

๑. หลักกฎหมายที่เป็นสาระสำคัญของหลักนิติธรรม(Rule of Law) ต้องไม่มีการยกเว้นความผิดให้แก่การกระทำในอนาคต เป็นกรณีที่ไม่สามารถจะออกกฎหมายเพื่อรองรับให้มีการยกเว้นการกระทำ ความผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้เพื่อเป็นการป้องกันผู้มีอำนาจที่อาจฉ้อฉลโดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการป้องกันตัวเองจากการกระทำผิดของตนในภายภาคหน้าตามกฎ ก.ตร.ว่าด้วยการ

แต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ.๒๕๖๑ ข้อ ๑๔ ได้บัญญัติไว้ว่า “การคัดเลือกหรือแต่งตั้งที่มีได้เป็นไปตาม กฎ ก.ตร.นี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ จะได้รับความเห็นชอบ ก.ตร.” เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเจตนารมณ์ ของผู้ออก กฎ ก.ตร.นี้ เพื่อต้องการสงวนไว้ซึ่งอำนาจของตนหากในอนาคตมีความประสงค์จะแต่งตั้ง บุคคลที่เป็นพวกพ้องของตนหรือทางฝ่ายการเมืองต้องการแต่งตั้งบุคคลของตนเองเพื่อมาแสวงหา ประโยชน์หรืออำนาจทางการเมืองซึ่งตามเกณฑ์ปกติไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจากฝ่าฝืนต่อกฎ ก.ตร. ที่ ตราไว้แล้ว เช่น ระยะเวลาการครองยศในกรณีจะแต่งตั้งยศสูงขึ้น หรือ ระยะเวลาการทำงานเพื่อ โยกย้ายในระนาบเดียวกัน หรือข้ามหน่วยงานเมื่อไม่ครบตามหลักเกณฑ์ หรือลำดับความอาวุโส ก็สามารถทำได้ โดยขอยกเว้น ต่อ ก.ตร. ในทัศนะของผู้เขียนเห็นควรแก้ไขกฎ ก.ตร.เสียใหม่ ยกเลิก ข้อ ๑๔ นี้ ตามหลักนิติธรรม(Rule of Law)

๒. หลักความอิสระและความเป็นกลาง เพราะ ก.ตร.เป็นกลไกสำคัญในการอำนวยความยุติธรรม ในการแต่งตั้งโยกย้ายขั้นสุดท้าย จึงต้องมีความเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงทั้งจากฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือข้าราชการตำรวจด้วยกันเอง จะต้องพิจารณาด้วยใจที่เป็นกลาง โดยปราศจากอคติ ใด ๆ เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างของ ก.ตร.แล้วเห็นว่า องค์ประกอบ บทบาท หน้าที่ อำนาจ ของ ก.ตร. ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตำรวจ ไม่มีการถ่วงดุลอำนาจ กับฝ่ายการเมืองเนื่องจาก ก.ตร.มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ผบ.ตร.เป็นรองประธาน ส่วนกรรมการ จะมีเลขาธิการ กพ.,จเรตำรวจแห่งชาติและรอง ผบ.ตร.,ผู้ทรงคุณวุฒิ ๒ ท่าน (เลือกจากวุฒิสภา) และ ผบช.สง.ก.ตร. (เลขานุการ) รวม ๑๒ ท่านขึ้นไป จะเห็นได้ว่า อำนาจที่แท้จริงเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอยู่ใน อำนาจของนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย แม้กระทั่งผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น ก็แต่งตั้งมาจากฝ่ายการเมือง จนอาจกล่าวได้ว่า ก.ตร. ถูกครอบงำจากฝ่ายการเมืองสูญเสียความอิสระ ในการแต่งตั้งโยกย้ายไป หากพิจารณาในแง่ของการถ่วงดุลอำนาจเห็นควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามา เพิ่มเติม และขบวนการสรรหาต้องมาจากการเลือกตั้งจากตำรวจทุกนายโดยความชอบธรรมและกำหนด หลักเกณฑ์ในการคัดค้านและพิจารณาคัดค้านด้วย

๓. หลักสิทธิและเสรีภาพในความเป็นมนุษย์บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิและ เสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมายโดยสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้อยู่แต่เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ ในรัฐธรรมนูญ หรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แต่ยังปรากฏอยู่ในกฎหมาย จารีตประเพณีอีกด้วย และหากเกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลใดจากการที่มีผู้กระทำความผิดตาม กฎหมาย บุคคลผู้นั้นจะต้องได้รับการเยียวยาในทันทีเมื่อพิจารณาถึงหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของ ข้าราชการตำรวจ ตามกฎ ก.ตร.ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๓ ได้บัญญัติ ไว้ว่า “เมื่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งมีคำสั่งแต่งตั้งแล้ว ให้ส่งสำเนาคำสั่งไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ผ่านสำนักงานกำลังพล) โดยไม่ชักช้า

ข้าราชการตำรวจผู้ใดเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการแต่งตั้งตามกฎหมาย ก.ตร.นี้หาก ประสงค์จะใช้สิทธิร้องทุกข์ตาม มาตรา ๑๐๖ แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ ให้ร้อง ทุกข์ได้ภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๐๖ บัญญัติไว้ว่า “ข้าราชการตำรวจผู้ใดเห็นว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อ ตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย หรือเกิดจากการปฏิบัติโดยมิชอบ

ของผู้บังคับบัญชาต่อตน ผู้นั้นอาจร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา หรือ ก.ตร.แล้วแต่กรณี เพื่อขอให้แก้ไขได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่มีสิทธิอุทธรณ์ตามหมวด ๘ ให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในหมวดนั้น หลักเกณฑ์ และวิธีการร้องทุกข์ เหตุแห่งการร้องทุกข์และการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ตร.” เมื่อพิจารณาจากกฎหมายดังกล่าวมาแล้วในข้างต้น จะเห็นได้ว่าในกรณีที่ข้าราชการตำรวจไม่ได้ ความเป็นธรรมในการแต่งตั้งโยกย้าย ก็จะไปร้องทุกข์กับ ก.ตร. และ ก.ตร. จะมีความเห็นว่าสมควรจะ เยียวยาหรือไม่ และจึงเสนอความเห็นไปยัง ก.ตร. อีกครั้งหนึ่ง จะเห็นได้ว่าได้ว่า ก.ตร. เป็นผู้กระทำ ละเมิดต่อข้าราชการตำรวจผู้นั้น และจะให้ข้าราชการตำรวจผู้นั้นมาร้องขอความเป็นธรรมอีก โดยไม่มี หน่วยงานใด หรือองค์กรใดจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรมได้เลย บางครั้งอาจเกิดอคติต่อข้าราชการ ตำรวจผู้นั้นเสียอีก ฉะนั้น จะถือว่า ก.ตร. จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของข้าราชการตำรวจผู้นั้นได้ อย่างไร และการพิจารณาของ ก.ตร. นั้นจะใช้เวลาอย่างน้อย ๓-๔ เดือนขึ้นไป กว่าจะถึงวาระการแต่งตั้ง ในรอบต่อไปก็เลยเป็นปี บางครั้ง แม้ว่า อนุ.ตร. มีมติให้เยียวยาก็ตาม แต่ก.ตร. ไม่ยอมแต่งตั้ง จนทำให้ ข้าราชการตำรวจผู้นั้น รอไม่ไหวต้องไปฟ้องศาลปกครอง ซึ่งกว่าศาลปกครองจะมีคำสั่งให้สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติเยียวยาข้าราชการตำรวจผู้นั้นก็เกษียณอายุราชการพอดี เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้ ข้าราชการตำรวจเสียขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชน อีกทั้ง ตนเองและครอบครัวได้รับความเดือนร้อนในกรณีที่ถูกละเลยไปแดนไกลอย่างไม่เป็นธรรม เพื่อไม่ให้ขัด ต้องหลักนิติธรรม (Rule of Law) เช่น ควรตั้งคณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ในกรณีที่ได้รับการ แต่งตั้งโยกย้ายที่ไม่เป็นธรรม แยกออกมาจาก ก.ตร. เป็นผู้พิจารณาโดยเฉพาะกำหนดกรอบเวลาการ พิจารณาและการเยียวยาให้ชัดเจนเพื่อให้ข้าราชการตำรวจที่ถูกกระทำละเมิดได้รับการเยียวยาอย่าง ทั่วถึงที่เพราะความล่าช้าถือว่าเป็นความไม่ยุติธรรม

บทสรุป

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปตำรวจด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การแต่งตั้งโยกย้ายที่เป็นธรรม ให้เป็นไปตาม กฎ ก.ตร. โดยยึดหลักคุณธรรมและความรู้ ความสามารถประกอบกันจัดให้มีคณะกรรมการพิทักษ์คุณธรรมเข้ามาดูแลรับผิดชอบเรื่อง การแต่งตั้งให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และหลักคุณธรรมอย่างแท้จริง แยกออกจาก ก.ตร. และมีการพิจารณาแก้ไข กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องข้อเสียใหม่ ยกเลิกข้อกฎหมายที่ขัดต่อหลักนิติธรรม (Rule of Law) เช่น พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๘๘/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยตำรวจแห่งชาติใน เรื่องการปรับโครงสร้างของ ก.ตร. และกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๔ ในเรื่องข้อข้อยกเว้นในกรณีที่ปฏิบัติไม่ปฏิบัติตาม กฎ ก.ตร. ส่วนในเรื่องของความอิสระและความเป็น กลางนั้น เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องมีการปรับองค์กรตำรวจให้เป็นของประชาชนและเพื่อประชาชน อย่างแท้จริง ไม่ใช่มีไว้เป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมืองที่ใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจทาง การเมือง ทำลายฝ่ายตรงข้าม เพื่อให้ ก.ตร. มีความเป็นอิสระไม่ถูกฝ่ายการเมืองครอบงำจึงต้องม ีการปรับโครงสร้างให้มีบุคคลภายนอกซึ่งเป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิที่เคยเป็นข้าราชการตำรวจระดับ ผู้บัญชาการหรือเทียบเท่าขึ้นไปและจากบุคคลภายนอกที่ทรงคุณวุฒิและไม่เคยเป็นตำรวจมาก่อน

มาเพิ่มเติมเพื่อถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายการเมือง และที่มาของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดนั้นต้องมาจากการเลือกตั้งของข้าราชการตำรวจมิใช่ฝ่ายการเมืองเป็นผู้แต่งตั้ง ส่วนการคัดเลือกนั้น ต้องให้ข้าราชการตำรวจทุกชั้นยศมีสิทธิเลือกได้ ต้องจัดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้ง จัดให้มีการเลือกตั้งโดยตรงและทางลับประกอบกับต้องมีหลักเกณฑ์ในการคัดค้านเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการพิจารณาคัดค้านด้วย

ส่วนด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของข้าราชการตำรวจในเรื่องการแต่งตั้งโยกย้ายตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) นั้น ต้องจัดให้มีคณะกรรมการรับเรื่องร้องทุกข์กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการแต่งตั้งโยกย้ายไว้โดยเฉพาะไม่ขึ้นตรงต่อ ก.ตร.และกำหนดกรอบเวลาการพิจารณาและการเยียวยาไว้อย่างชัดเจนเพื่อข้าราชการตำรวจจะได้รับการแก้ไขเยียวยาได้อย่างทันท่วงที ทำให้ข้าราชการตำรวจได้รับความเป็นธรรม มีขวัญและกำลังใจที่ดี สามารถที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชนต่อไปอย่างมีความสุข

ปัจจุบันมีความพยายามที่จะแก้ไขปฏิรูป พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ เสียใหม่ โดยคณะรัฐมนตรีได้ส่งร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ ฉบับใหม่ เข้ามาให้ที่ประชุมร่วมรัฐสภาพิจารณา ในฐานะที่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศ ซึ่งในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้พิจารณาร่วมกันของที่ประชุมร่วมรัฐสภา ซึ่งที่ประชุมร่วมรัฐสภาได้พิจารณาในช่วงเดือนมกราคม ๒๕๖๔ โดยที่ประชุมร่วมรัฐสภาลงมติรับหลักการในวาระแรก และตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติซึ่งคณะกรรมการใช้เวลาพิจารณามาหนึ่งปีเศษ จนเสร็จสิ้นลงและส่งร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติให้ประธานรัฐสภาเมื่อ ๓ พ.ค.๒๕๖๕ ที่ผ่านมา ขณะนี้ประธานรัฐสภาบรรจุเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ เพื่อพิจารณาวาระสอง แต่หากนับกระบวนการเรื่องนี้รวมเวลาดังแต่ต้นถึงปัจจุบันก็รวมห้าปี

สำหรับร่าง พ.ร.บ.ตำรวจฉบับใหม่นี้ มีการปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ในด้านหลักนิติธรรมที่ผู้เขียนได้บรรยายไว้ข้างต้นดังต่อไปนี้.

๑.หลักความอิสระและความเป็นกลาง ป้องกันการครอบงำจากฝ่ายการเมือง

โดยที่คณะกรรมการบริหารสูงสุดของตำรวจก็คือ คณะกรรมการข้าราชการตำรวจหรือ ก.ตร. ที่แม้ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติดังกล่าวยังกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ก.ตร. แต่จะมีองค์ประกอบใหม่ที่ออกแบบมาเพื่อให้สามารถป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองได้ในระดับสำคัญ เพราะนายกรัฐมนตรีจะไม่ได้มีเสียงข้างมากใน ก.ตร. โดยเสียงข้างมากใน ก.ตร.ก็คือ ตำรวจในระดับผู้บังคับบัญชาชั้นสูงที่มาโดยตำแหน่ง และอดีตผู้บังคับบัญชาระดับสูงที่มาจากเลือกตั้งของตำรวจทั้งองค์กร ที่จะทำให้เป็นองค์กรบริหารงานภายในที่ทำหน้าที่ในการแต่งตั้งโยกย้าย

อย่างไรก็ตาม เฉพาะประเด็นนี้ก็มีความเห็นที่แตกต่างกัน ระหว่างกรรมการเสียงข้างมากกับกรรมการเสียงข้างน้อย คือ กมธ.เสียงข้างมากนอกจากจะให้มี ก.ตร.แล้ว ยังให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจแห่งชาติหรือ ก.ต.ช.อีกด้วย โดยให้ทำหน้าที่ด้านนโยบายเหมือนในปัจจุบัน แต่ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติที่ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาวาระแรกมาให้มีแต่ ก.ตร.เท่านั้น

๒. หลักสิทธิและเสรีภาพในความเป็นมนุษย์บุคคลทุกคนย่อมได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมาย

๒.๑ ให้สิทธิตำรวจทุกระดับ

โดยจะเป็นครั้งแรกที่เปิดโอกาสให้ข้าราชการตำรวจทุกระดับตั้งแต่ ผ.บ.หมู่ขึ้นไปสามารถเลือกตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน ก.ตร. ได้โดยตรง ผ่านการลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเข้ามาเป็นผู้จัดการออกเสียงการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน ก.ตร. เพื่อประกันความสุจริตและยุติธรรม จากแต่เดิมที่การเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน ก.ตร. ไม่ได้ใช้ระบบแบบเลือกตั้งทั่วไป แต่จะส่งจดหมายไปให้ แล้วให้ทำเครื่องหมายเลือกบุคคลตามรายชื่อที่ส่งไป ซึ่งคนที่จะได้สิทธิ์ในการเลือกก็จะเป็นระดับผู้บังคับบัญชา ตั้งแต่ระดับผู้กำกับการขึ้นไปเท่านั้น แต่ร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติฉบับนี้ให้ตำรวจตั้งแต่ชั้นประทวน ตั้งแต่ระดับผู้บังคับหมู่ มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใน ก.ตร. ได้ ก็ถือว่าเปิดกว้างมากพอสมควร

๒.๒ เพิ่มความเป็นธรรมให้ตำรวจ

ได้มีการยกระดับความเป็นธรรมให้ตำรวจทุกระดับ โดยการสร้างกรรมการอีกหนึ่งชุดที่เรียกว่า คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมข้าราชการตำรวจ หรือ ก.พ.ค.ตร. ที่มีผู้แทนหน่วยงานภายนอกและผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เป็นการทำหน้าที่แทนคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ หรือ ก.ตร. ที่เป็นคณะกรรมการบริหารภายใน ซึ่งถึงแม้จะมีผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ใน ก.ตร. แต่ก็ยังเป็นเสียงข้างน้อย โดยหากตำรวจเช่นไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการแต่งตั้งโยกย้าย ก็สามารถร้องไปที่ ก.พ.ค.ตร. ได้ โดย ก.พ.ค.ตร. มีทั้งตำรวจและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ ทำหน้าที่เป็นเสมือนศาลปกครองชั้นต้น โดยผู้ร้องเข้ามา เมื่อ ก.พ.ค.ตร. ตัดสินแล้ว หากไม่พอใจก็สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ไปยังศาลปกครองสูงสุดได้

๓. ต้องไม่มีการยกเว้นความผิดให้แก่การกระทำในอนาคตโดยห้ามยกเว้นหลักเกณฑ์ในทุกกรณี

ปรับปรุงจากร่าง พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ ที่ผ่านวาระแรกโดยให้ตัดบทบัญญัติที่เปิดช่องให้มีข้อยกเว้นในทุกกรณี ในการที่จะเปลี่ยนแปลงกฎหมาย การแต่งตั้งโยกย้าย ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหลัก โดยในร่างแรกมีการเขียนหลักเกณฑ์ต่างๆ ไว้โดยละเอียดในมาตราต่างๆ แล้วก็มีพ่วงท้ายในมาตรา ๘๐ ววรรคสอง โดยเขียนว่าหากมีเหตุผลพิเศษ แล้ว ก.ตร. มีมติเอกฉันท์ ก็สามารถยกเว้นหลักเกณฑ์ได้ ซึ่งเรื่องนี้กรมการให้ตัดออกไป

บรรณานุกรม

- กุลหลักนิติรัฐ, หลักนิติธรรม, กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓ หน้า ๑๔๐
- คมสัน สุขมาก, ๒๕๕๙, หลักนิติธรรมกับการอำนวยความสะดวกทางอาญาของพนักงานสอบสวน, วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, หน้า ๓๗
- จรัญ ภัคดีธนากุล, เอกสารถอดเทปการบรรยายพิเศษ เรื่อง “ศาลรัฐธรรมนูญกับการดำรงหลักนิติธรรม” โดย นายจรัญ ภัคดีธนากุล ตูลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวาระครบรอบ ๑๔ ปี ศาลรัฐธรรมนูญ วันพฤหัสบดีที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๓ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ กรุงเทพ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๘ พ.ค. ๒๕๕๕ (เอกสารอัดสำเนา) หน้า ๓
- จำรูญ เจริญกุล, “The Rule of law” ตูลาพาท ปีที่ ๙ เล่ม ๑ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕) หน้า ๖๐.๑๖ คำว่า The Rule of Law กำเนิดและพัฒนาขึ้นครั้งแรกในราวศตวรรษที่ ๑๓ ในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่อยู่ในระบบกฎหมาย Civil Law รายละเอียดโปรดดู Albert V. Dicey Introduction to the study of the Law of the Constitution. (London : MacMillan, 1959) pp.188-203. และ เสนาะ เอกพจน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ ๗ หน้า ๙๘๒-๑๐๐๓
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, “กฎหมายปกครองตามทัศนะของอังกฤษ (ต่อ)” วารสารกฎหมายปกครอง เล่ม ๓ ตอนที่ ๑ (เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗) หน้า ๒
- ดร.ณ โสติพิพันธ์, ๒๕๓๕ “แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรกลางบริหารงานบุคคลตำรวจ” เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ
- ถวิลวดี บุรีกุล, “ธรรมาภิบาล : หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่” ใน วารสารสถาบันพระปกเกล้า, เล่มที่ ๒, (๒๕๔๖)
- ถาวร โพธิ์ทอง, “การประชุมสันติภาพของโลกโดยทางกฎหมาย” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เล่ม ๑ ตอนที่ ๒ (กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒) หน้า ๑๙๓
- ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร, หลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท ชวนพิมพ์ ๕๐ จำกัด, ๒๕๕๒, หน้า ๗, ๑๘-๒๓
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พ.ศ. ๒๕๔๒ หน้า ๕๘๗. และ ประยูร กาญจนดุล, “หลักนิติธรรมไทย” ใน เอกบุณย์ วงศ์สวัสดิ์
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๓๑(๒) และ มาตรา ๗๗ และ มติ กฎ ก.ตร. ในการประชุมครั้งที่ (๖/๒๕๕๑) เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
- มนตรีรัฐสุวรรณ, บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐), หน้า ๔๔-๔๕
- ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๑๑๕ ตอนที่ ๗๓ ก หน้า ๑๕ วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๑ พระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑
- ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๓ ก หน้า ๑๐ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๑ กฎ ก.ตร. ว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ พ.ศ. ๒๕๖๑
- วิกรม เมาลานนท์, “อัยการในเมืองอังกฤษ” ตูลาพาท เล่ม ๑๒ ปีที่ ๒ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๘) หน้า ๘๕

- ศิริ วิศิษฏธรรม อัครานนท์, “The rule of law” ดุลพาห เล่ม ๑๐ ปีที่ ๘ (ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๔) หน้า ๑๑๒๓
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, ๒๕๔๔, แนวนโยบายและทิศทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๔๔ การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจสัญญาบัตร, กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานกรรมการ ๒ สำนักงานเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร “รายงานของคณะกรรมการ วิสามัญพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.....วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕ - มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ รัฐสภา
- สิงห์หนองจอก, “นิติธรรม (๑)” หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน และ <http://www.siamrath.co.th/web/q=นิติธรรม-1> และโปรดดู คำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (ท่านธานีศ เกศวิทักษ์) ในคดียุบพรรคไทยรักไทย คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๓-๕/๒๕๕๐
- สุด สุตรา, “เปรียบเทียบวงการกฎหมายค่ายตะวันตกกับค่ายตะวันออก” ดุลพาห เล่ม ๑๑ ปีที่ ๗ (ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๓) หน้า ๑๔๐๘
- เสถียร เศรษฐสิทธิ์, เอกสารวิชาการส่วนบุคคล (Individual Study), หลักนิติธรรมกับ ธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์, [http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/read.php?bibid=11467 & cat = 4 & TYP =4 & file=IS_4_R_590445.PDF](http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/read.php?bibid=11467&cat=4&TYP=4&file=IS_4_R_590445.PDF)
- เสนาะ เอกพจน์, “The Rule of Law” ดุลพาห ปีที่ ๘ เล่มที่ ๙. (กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔) หน้า ๙๘๒-๑๐๐๓ หยุดแสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๗ อุกฤษ มงคลนาวิน, “หลักนิติธรรมกับสภาพสังคมประเทศไทย” (บทสัมภาษณ์) จุลนิติปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕) หน้า ๓
- Friedrich August Hayek, The Constitution of Liberty. Great Britain: Routledge, 2006, p. 144 12 Ibid. pp. 182-185
- Friedrich August Hayek, The Road to Serfdom. Great Britain: Routledge, 2001, pp. 75-76
- Jennings, The Law and the Constitution. University of London Press, 5th ED 1959, pp 47-51, pp. 91-3
- Summers, Anthony 1 January 2012. "The secret life of J Edgar Hoover". The Guardian. สืบค้นเมื่อ 21 April 2018.